

Bitva na Mazurských jezerech v roce 1914 a generál Rennenkampf.

(Dokončení.)

Vraťme se k průběhu událostí u všech postupujících německých sborů 8. armády. (Viz náčrt čís. 2.)

Hlavní záloha Královce přenocovala východně od řeky Deime.

Gardový zál. sbor nepostoupil dále od Allenburgu.

I. zál. a XI. arm. sbor dospěl k řece Ilme, XX. sbor byl zdržen bojem s 57. zál. a 26. ruskou divisí, takže až za šera dosáhl Sobiechen. Gen. Mackensen chtěl se svým XVII. arm. sborem po úspěšném boji s 43., 72. a 54. ruskou divisí postupovati směrem severovýchodním, aby postupem do zad Rusů usnadnil postup sousedního XX. arm. sboru, avšak dostal od gen. Ludendorffa přímý rozkaz upustiti od postupu směrem na Goldap a ihned postupovati na Darkehmen. Tím se směr severovýchodní měnil ve směr severní. Příčinou změněného rozhodnutí velitelství něm. armády byla zase obava před možným odvetným útokem Rusů od Insterburgu na jih.

I velitel I. arm. sboru zaslal gen. Ludendorff ještě dne 9. září podobný rozkaz:

„I. arm. sbor zabezpečuje na pravém křídle postup XVII. arm. sboru postupem na linii Lissen-Bengheim. Čáru Bengheim-Klimken nesmějí oba sbory překročiti, ježto jest se obávati odvetného útoku od Insterburgu.“¹⁰⁾ ¹¹⁾

A tak postupem obou jižních německých sborů vedle sebe byla částem levého křídla 1. ruské armády, t. j. 43. akt., 72. a 54. zál. pěším divisím, zasazena těžká rána, avšak zároveň i rána, zachraňující 1. ruskou armádu, ježto obchvatná skupina Hindenburgovy útočné sestavy, změnivši svůj směr na sever, uvolnila ústupové cesty pro celou ruskou armádu.

Kdyby bylo velitelství 8. něm. armády bývalo prozřetelnější a pokračovalo svou obchvatnou skupinou směrem původně nařízeným, byla by celá 1. ruská armáda brzy utržila ránu smrtelnou, jelikož by byla bývala úplně obklíčena.

Den 10. září přes dosavadní velké taktické vítězství 8. německé armády zabránil tak možné a blízké strategické porážce Rennenkampfovy armády.

K večeru 10. září konečně obsadila 8. německá jezdecká divise město Goldap, třebaže stál u Kowahlen celý ruský jezdecký sbor a u Kleszowen celá jezdecká divise, ovšem v pasivní a trestuhodné nečinnosti.

Třeba poznamenati, že ruské jezdectvo, které tak silně zklamalo své vrchní velení za ofensivy 1. a 2. ruské armády do Východního Pruska, nyní za defensivy a pak za těžkého ústupu zrovna v pravém slova smyslu zradilo vlastní pěchotu, schovavše se za její záda.

Nařízení gen. Rennenkampfa, aktivně působiti na křídle armády, krytí její bok a chrániti její ústup, jezdectvo nesplnilo a v dalším průběhu obtížného ústupu 1. ruské armády bylo bohužel ne u zadních vojů a ne v bocích, kam patřilo, nýbrž daleko před ustupující a těžce krvácející vlastní pěchotou.

¹⁰⁾ Schwarte: „Der große Krieg 1914—1918. J. Der deutsche Landkrieg, erster Teil. 1924.

¹¹⁾ I. něm. sbor byl, obdržev tento rozkaz, již východně od linie Lissen—Bergheim a postupoval směrem východním.

Situace obou stran k soumraku dne 10. září jest znázorněna na náčrtku čís. 2.

Dne 11. září nařizuje gen. Rennenkampf další ústup svých severních sborů (XXVI., III. a IV.), a to až na linii Kussen-Tolmingkehmen. II. arm. sbor měl tento ústup krýti na místě, XX. arm. sbor měl zaměstnávatí obchvatnou nepřátelskou skupinu působením směrem na Goldap.

Ježto tento rozkaz velitele armády dostaly některé sbory velmi pozdě, dál se další ústup velmi nesouvisle, každý sbor ustupoval takřka pro sebe.

XXVI. a III. arm. sbor se bez nehody odpoutaly od nepřátelských převzvědných hlídek a po denním i nočním ústupu dosáhly nařízené ústupové čáry za svtání dne 12. září.

Velitel II. arm. sboru, nemaje od velitele armády pro den 11. září rozkazu (rozkaz k dalšímu ústupu došel dne 11. září až odpoledne), zahájil ráno silný odvetný útok na části XVII. a I. něm. sboru a přinutil XVII. armádní sbor na mnohých místech k ústupu.

Sousední IV. ruský armádní sbor, který sice již měl rozkaz k ústupu, podnikl svým levým křídlem rovněž odvetný útok na části XI. armádního sboru, hlavně aby podporoval svého útočícího souseda, a dobyl rovněž částečných úspěchů.

Nervosní velitel XI. něm. arm. sboru gen. Pluskow, jehož levé křídlo také narazilo na silného nepřítele (byl to stojící zadní voj severní divise IV. arm. sboru), zaslal svému velitelství armády velmi znepokojující zprávu o silných odvetných útocích Rusů, žádaje o neodkladnou podporu. Ale v té době velitel II. arm. ruského sboru gen. Slusarenko také již obdržel rozkaz o dalším ústupu celé armády, a ihned zároveň se IV. arm. sborem zahájil ústup směrem východním.

Právě když levé ruské křídlo začínalo ustupovati, obsadil I. něm. sbor Goldap.

Nový ústup Rusů v prostoru před XVII. a I. něm. sborem, jakož i obsazení Goldapu vlastní pěchotou byly velitelství německé armády ihned hlášeny. Přes tato příznivá hlášení působila zpráva generála Pluskova na Hindenburgův štáb, který pokládal události u vlastního XI. sboru za začátek odvetných akcí generála Rennenkampfa, tak trapně, že bez váhání nařídil veliteli I. arm. sboru, aby se ihned obrátil svým celým sborem na Gaweiten a podporoval severní sbory.

Jest viděti, jak nervosní byl Hindenburgův štáb a jakých velkých chyb dopouštěl se gen. Ludendorff neustále disponuje obchvatnou skupinou, jejíž postup stále zdržoval a jejíž směr ustavičně měnil.

Posledním rozhodnutím dopustil se základní chyby, ježto pro místní dojmy obětoval strategické plány armády, ačkoli měl po ruce části XX., I. zál. a gard. zál. sboru, které postupovaly téměř bez odporu a byly blíže od XI. sboru než sbor gen. François, jehož postup neměl býti ničím rušen.

Velkorysý plán Hindenburgův ztroskotál jen vinou jeho štábu, který se svým náčelníkem v čele byl samá obava a nervosita, měl strach před „24“ divisemi Rennenkampfovými a očekával každým okamžikem zdrcující odvetný útok jeho „10 schovaných“ divisi, ježto před útočnou sestavou gen. Hindenburga bylo zjištěno jen 14 pěších divisi 1. ruské armády.

Tuto trapnou událost u XI. arm. sboru dne 11. září líčí gen. Ludendorff v svých vzpomínkách takto:

„Postup se děl jinak, než jsem předpokládal. Bylo velice ne snadné, rozeznávat naše části od nepřátelských. Stalo se, že naše části střídaly do vlastních proudů. — Nejhorší však bylo, že XI. sbor myslil, že 11. září na něj útočily značné síly ruské. To bylo docela možné a dalo se očekávat. Pro přesilu nepřítelovu potřeboval tento čelní sbor neodkladné podpory křídelních sborů. Rozhodli jsme se ihned odeslati XVII. a I. sbor více na sever, než původně bylo myšleno. Za několik hodin se však ukázalo, že se XI. sbor zmýlil, avšak rozkazy obchvatné skupině byly již odeslány. Tyto sbory pak byly vráceny do svých původních směrů (postupu).¹²⁾

Gen. François dostal rozkaz změnit směr, když byl již protáhl Goldapem a postupoval dále směrem na Wysztyniec. Myslí, že tento rozkaz nevyhovuje tak příznivé situaci na křídle, kde již byly veškeré odpory Rusů zlomeny, a proto poslal nově nařízeným směrem jen jednu divisi, s druhou pak vyčkával, až se situace na severu vyjasní a pomalu postupoval na Warken.

II. a IV. armádní sbory ustupovaly, stále se stýkající s nepřítelem, za značných ztrát; k večeru dne 11. září přišly do prostoru Dinglauken-Pabeln a tam přenocovaly.

XX. arm. sbor, který vydatně kryl ústup II. arm. sboru, opevnil se k večeru na linii Gaweiten—Warken. Armádní jezdeckto se nezúčastnilo bojů a ustoupilo zase před svou pěchotou, a to sbor Chana Nachičevanského do Mehlkehmen, gardová divise gen. Raucha do Motzkunnen.

Jisté jest, kdyby nebyl býval I. něm. armádní sbor v svém postupu zdržován, že pokračuje v svém obchvatném manévru, byl by vnikl do Romintenského lesa (8 km od Goldapu směrem severovýchod.) a mohl již ráno dne 12. září skliditi ovoce svého pětidenního působení na křídle Rusů, ježto by se byl dostal na nejvýchodnější křídlo veškeré ruské armády, a to do prostoru, kde byly shromážděny trény a všeliké úřady a ústavy téměř veškeré ustupující armády.

Byla to poslední možnost odříznouti ústupové cesty Rennenkampfově armádě, avšak i ta zasáhnutím gen. Ludendorffa byla — ovšem ve prospěch Rusů — propasena.

Ke sklonku dne 11. září přišly německé sbory: hlavní záloha Královce do prostoru u Mehlaugen, gardový záložní sbor do Nor-kitten, I. zál., XI. a XX. arm. sbor k řece Angerapu, téměř všude pozbyvše dotyku s nepřítelem, XVII. sbor byl zastaven částmi II. ruského sboru u Kleszowen, a dále postoupiti nemohl; I. arm. sbor jednou divisi východně od XVII. sboru, druhou divisi dosáhl Warken, a tam naraziv na zákopy XX. ruského sboru, dále nepostoupil.

Skutečně obhvacovala jedině 8. jezdecká divise, ale také ta narazila u Mehlkehmen na jezdeckto Chanovo a tam přenocovala.

1. jezď. něm. divise překročila k večeru státní hranice a obsadila Filipovo, 3. zál. divise 1. arm. sboru Marggrabovo.

1. zeměbranceká divise arm. skupiny gen. Goltze zůstala u Lycku.

Taková byla situace ke konci dne 11. září.

V noci na den 12. září rozhodl se velitel sev. záp. fronty gen. Žilinskij znovu zasáhnouti do událostí u 1. armády a nařídil gen.

¹²⁾ Ludendorff, Meine Kriegserinnerungen. Berlin. Mittler 1919, 1922.

Rennenkampfovi, aby nejdříve soustředil celou armádu na linii Kussen-Trakehnen-Tollmingkehmen a teprve pak dále ustupoval.

Jest zřejmé, že velitel fronty vůbec nerozuměl situaci, poněvadž kdyby byl gen. Rennenkampf skutečně uposlechl jeho rozkazu, byl by, soustřeďuje podle rozkazu armádu, ztratil zbytečně mnoho času a byl by pak býval Němci definitivně obklíčen.

Kromě toho nařídil gen. Žilinskij veliteli 10. armády, aby poslal na podporu armády Rennenkampfovy XXII. sbor z Augustova do Marggrabova (po silnici 45 km) a III. sib. sbor z Grajeva do Lycku, ačkoli tato pomoc 1. armádě byla již pochybná.

2. armádě, která se už překračující státní hranice u Myszince a Chorzele, střetla s částmi armádní skupiny gen. Goltze, nařídil pokračovati v postupu kupředu a „překážeti přesunům německých záloh od Willenbergu směrem na Johannsburg“. (Viz náčrt čís. 1.)

Tak disponoval velitel sev.-záp. fronty svými armádami v tuto kritickou chvíli.

Dne 12. září byl gen. Rennenkampf nucen, poněvadž byly všechny cesty a silnice přeplněny zmateně ustupujícími trény, zastaviti ústup svých sborů, které se nátlakem Němců hlavně na levém křídle postupně sbližovaly s fronty široké původně 150 km, takže dne 12. září se celá armáda 14 pěších divisí seskupila v pásmu širokém necelých 35 km.

Kdyby nebyl býval vyklizen tyl, hlavně však cesty, snadno se mohl dosavadní ústup znavených a částečně již demoralisovaných sborů změnit v útěk za naprosté paniky.

Dne 12. září k ránu opevnily se XXVI. a III. ruské sbory na linii Kussen-Trakehnen, a teprve v poledne narazily postupující německé sbory na přední stráž těchto sborů.

Němci po celý den neútočili. IV. ruský sbor, který včas neustoupil předešlého dne, odpoutal se od nepřítele ještě za dne a na den 12. září přenocoval stupňovitě za levým křídlem III. sboru, a to v linii Göritten-Pillupöhnen.

II. arm. sbor časně zrána pokračoval v ústupu směrem na Enzuhnen, tudíž ve směru levého křídla III. armádního sboru.

XX. sbor chránil do 9. hod. ústup II. sboru, potom začal ustupovati bojem výhodně od II. sboru směrem na Eydkuhnen. Jeho zadní voje levého křídla zahájily ústup až kolem 14. hodiny.

Ruské armádní jezdeckto ustoupilo, když se objevily německé přezvědňé oddíly, ještě v časných ranních hodinách do Ruska, a to sbor Chana Nachičevanského do Kunigišek, 2. gard. jezd. divise do Weržbolowy.

Pronásledování Rusů na severním křídle v týž den nápadně ochablo. Byl to výsledek smíchání a křižování četných proudů rozličných armádních německých sborů mezi sebou, zaviněného nedostatečným řízením velitelství 8. armády.

Některé sbory nedostaly pro den 12. září rozkazů vůbec žádných a k večeru tak se nahromadily v úzkém pásmu, hlavně jižně od Gumbinnen, že nemohly kupředu. Následkem toho byl gardový zál. sbor v pravém slova smyslu vymáčkut do zadu a velitelství armády musilo pro nedostatek místa tento sbor vůbec vyřaditi a ponechati jej jako zálohu. Později byl tento sbor soustředěn v Gr. Aulowöhnen.

Potom počalo německé velení sklízeti výsledky své přílišné opatrnosti, majíc nahromaděno pět armádních sborů v pásmu širokém necelých 40 km, kdežto by k pronásledování nepřítele byly sta-

čily v témž pásmu 2, nejvýše 2 a půl armádního sboru. Tak se ovšem stalo hlavně zaměstnáváním obchvatné skupiny místními a méněcennými operacemi.

Pravé křídlo Hindenburgovy armády pokračovalo v ranních hodinách v útocích a spolu s XX. a XI. sborem vrhlo se na jižní Rennenkampfovo křídlo, t. j. na XX., II. a částečně i na IV. sbor; I. něm. sbor, který spíchal k Weržbolové, aby tam odřízl Rusům hlavní ústupové směry ke Kovnu, narazil u Tollmingkehmen a pak u Phillupöhnen na rozhodný odpor ustupujícího XX. ruského sboru, a nemohl v svém rychlém postupu pokračovati. Na severním křídle postupovaly dále bez boje hlavní záloha Královce a I. zál. sbor a konečně za soumraku narazily na nový odpor Rusů. Hlavní záloha Královce přenocovala těsně před Tilzitem. Na jihu obsadila 3. zál. divise Suvalki, 1. jezdecká divise dosáhla okolí Vižajny.

8. jezdecká divise, využívajíc ústupu ruského jezdeckta přepadla v prostoru u Mehlikehmen ustupující proudy, hlavně velké množství trénů tam nahromaděných a způsobila ohromnou, až do večera trvající paniku.

Za těžkých ústupových bojů, za velkých pochodů, celé dny a noci trvajících, a pro nedostatek potravin a munice tím vzniklý klesl fyzický a morální stav celé 1. armády na nejnižší stupeň, a již při přechodu přes státní hranice táhly celé houfy desertérů, odhodivších zbraň a vnášejších zmatek do ustupujících trénů, ústavů a úřadů veškeré armády.

Stačilo několik ran menších nepřátelských hlídek, a už vozkové zanechávali drahocenný válečný materiál, vypřáhali koně a houfně cválali k ruským hranicím, vykřikující „Spasajsia kto možeť“¹³⁾ a vnášejíce takřka zvířecí paniku a postrach do širého okolí.

A v ranních hodinách viděl jsem jako příslušník pluku IV. armádního sboru, ustupujícího do Phillupöhnen, nezapomenutelný obraz; ústup tak slavného ruského jezdeckta v ruské válečné historii.

Náš pluk, který byl za noci zařaděn do zadního voje, dospěl ráno k Pillupöhnen a dosud stál v pochodovém proudu na silnici. Kolem osmé hodiny byl zezadu pluku dán povel „doleva“ a pluk ustoupil ze silnice, aby zůstala volná pro ustupující armádní jezdeckto gen. Chána Nachičevanského.

Položil jsem se se svou rotou do příkopu a s velkým zájmem jsem pozoroval poklusem jedoucí švadrony, korouhve, pluky, celé divise, kavaleriegardu, kyrysníky, hulány, husary, dragouny, kozáky, vojska, jimž nebylo konce; divný pocit jímal za dusotu kopyt a ržání koní, tu šedou pěchotu, zde v blátě ležící, ale konající úlohy nejtěžší a nejslavnější.

Živě si vzpomínám na divadelní postavu gen. Chana Nachičevanského v orientálním kroji, na jeho ohromnou suitu štábních důstojníků, pobočníků a ordonancí, v pestrých, zlatem a stříbrem ozdobených stejnokrojích, v trojstupech rychle projíždějících na východ.

Skoro tři hodiny trvala ta nádherná podívaná — pak však následovala tvrdá skutečnost a pěchota, zrazená svou válečnou sestrou — jezdecktem — krvavě a draze tuto zradu zaplatila.

Nebylo nic platno, že toto jezdeckto přímo armádě podřízené, mělo přísný rozkaz chránit ústup vlastní pěchoty. Ovšem nutno podo-

¹³⁾ Zachraň se, kdo můžeš!

tknouti, že již dne 12. září žádného spořádaného řízení ústupu nebylo a každý sbor (divise) jednal o své újmě.

Téhož dne v 17.30 hodin vydává gen. Rennenkampf rozkaz pokračovati v ústupu, a to přes hranice do Ruska a sám se svým štábem opustil Weržbolovo a odjel do Kovna.

Ústupové směry jednotlivých sborů byly: XXVI. sbor přes Vladislavovo na Sredniki, III. sbor přes Vilковишки na Kovno, IV. sbor na Preny, II. a XX. sbor měly ustupovati ve druhém sledu za III. a IV. sborem, směrem na Vilковишки.

S tímto posledním rozhodnutím gen. Rennenkampfa nebyl však srozuměn velitel sev.-záp. fronty, jenž si situaci 1. armády nedovedl dobře představit. Poněvadž se však nemohl spojit se štábem Rennenkampfovým, který právě odjížděl do Kovna, nařídil přímo gen. Epančinovi, veliteli III. armádního sboru, aby III. a XXVI. sborem ihned zahájil odvetný útok západním směrem na podporu II. a XX. sboru, t. j. levého křídla 1. armády. Tohoto rozkazu však pro porušené spojení gen. Epančin nedostal a proto rozkaz proveden nebyl.

Současně zpozoroval gen. Žilinskij, že je postup 10. a 2. armády bezúčelný a proto jim nařídil další postup kupředu zastavit a ustupovati: XXII. sborem k Augustovu, III. sib. sborem ke Grajevu, z. armádě nakázal ustupovati povšechným směrem na jih. — (I. turkestanským sborem 10. armády gen. Žilinskij nedisponoval; sbor tento byl za popsanych událostí v Lomži nečinný).

Mimo to poslal gen. Žilinskij vrchnímu veliteli několik stížností za sebou, namířených proti osobě gen. Rennenkampfa, jež obviňoval, že pozdě pochopil situaci, že neustoupil včas, že sám jezdí s místa na místo, že neudržuje s ním spojení, že jest nervosní a bezhlavý, že již nedovede veletí armádě a p. a konečně, že žádá, aby byl jako velitel armády vystřídán.

Tak se chtěl gen. Žilinskij již napřed rehabilitovati a veškerou odpovědnost za obklíčení 1. armády, které očekával každou chvíli, svaliti na generála Rennenkampfa.

Na základě uvedených stížností vyslal vrchní velitel, velkokníže Nikolaj Nikolajevič, svého náčelníka štábu, gen. Januškieviče, do Kovna ke gen. Rennenkampfovi, rozkázav mu, aby se sám přesvědčil o Rennenkampfově hlášené „neschopnosti k boji“ a aby, maje plnou moc, ihned Rennenkampfa vystřídál, když by se hlášení gen. Žilinského potvrdila.

Avšak generál Januškievič mohl jen konstatovati skutečnost, že jen zásluhou gen. Rennenkampfa vyšla 1. armáda poměrně tak lehce ze situace, která byla často téměř katastrofální.

Šetření toho mělo v zápětí, že byl gen. Žilinskij na přímý rozkaz carův dne 16. září se svého místa odvolán, a dne 17. září převzal velení nad sev. záp. frontou gen. Ruzskij.

Vratme se však k událostem na frontě.

Rusové pokračovali v ústupu od večera 12. září celou noc. XXVI., III. a IV. sbor překročil státní hranice již ráno dne 13. září a ustupoval dále.

Situace ustupujícího II. a XX. sboru byla však náramně těžká, protože se na tyto dva ruské sbory vrhlo pět sborů německých, a to I. zál., XI., XX., XVII. a I. sbor, jež úplně zničily zadní voje ruské a rychle pronikaly do jejich týlů a boků.

Zmínky zasluhuje, že tento těžký a nerovný zápas Rusů byl podivuhodný a že si ony dva slavné sbory získaly právem nesmrtelnou

slávu v dějinách světové války. Německé jezdeckto využilo tu otevřených a nechráněných křídel II. a XX. sboru a způsobilo Rusům mnoho ztrát a hlavně starostí o ústupové cesty. Chan Nachičevanský v té době klusal se svým jezdeckým sborem do Kalvarije, gen. Rauch byl již s gardovou jezdeckou divísi v Pilviškách.

Dne 13. září k večeru (viz náčrt čís. 3) byl XXVI. sbor v prostoru východně od Vladislavova, III. u Vilkovyšek, IV. jižně v okolí Gieistorišek, II. a XX. sbor změnil, překročiv hranice, svůj směr a ustupoval na Mariampol.

Němci rovněž k večeru 13. září překročili hranice, při čemž se tři střední sbory (XI., XX. a XVII.) srazily na frontě široké 6 km u Kibart¹⁴⁾ čely svých proudů, a bylo třeba velmi namáhavé práce, aby tak velká skupina byla náležitě uspořádána pro další postup. Bylo to vlastně resumé Ludendorffova strachu o jeho střed, který měl býti mnohem slabší, kdežto křídla by byly bývaly silné skupiny.

Pěčí tohoto generála byl střed německé armády tak přeplněn, že se nevědělo kudy kam.

I. záložní sbor dorazil k večeru se svými předními prvky do Vladislavova, I. armádní sbor pospíchal přes Wysztyniec k Vilkovyškám, aby odřízl ústup II. a XX. ruskému sboru, veškerá námaha byla však už zbytečná.

3. záložní divise I. armádního německého sboru dosáhla Suvallek, 1. zeměbrancecká divise armádní skupiny generála Goltze obsadila Maggrabovo.

Na severu u Tilzitu došlo téhož dne k těžkému dramatu; v něm dokonale nejsevernější oddíl Rennenkampfovy armády (jeden pěší pluk s dělostřelectvem a jezdecktem, chránící tento směr před Němci.

Stalo se tak proto, že velitelství 1. armády zapomnělo jej včas zpravit o ústupu celé fronty, a tak byl tento oddíl ohromnou přesilou hlavní zálohy Královce náhle přepaden a úplně zničen.

Téhož dne poslala stavka¹⁵⁾ gen. Žilinskému tento rozkaz: „Vrchní velitel nařídil: Vzhledem k vyjasněné situaci u 1. armády a k bezúčelné ofenzivě 10. armády, která již nemůže zachrániti situaci, nařídíte 10. armádě, aby zabezpečovala cesty ke Grodnu a Bielostoku; sborům 2. armády, aby se vyhýbaly bojům s Němci a byly vždy s to, bude-li zapotřebí, ustoupiti přes řeku Narev, a to u Ostrolenky—Rožan—Pultusku.

Hlavní úlohou 10. a 2. armády jest vystřící se odloučených porážek a vzájemnou součinností zabezpečiti prostor Grodno—Bielostok. Jezdeckto musí co nejobětavěji pracovati před frontou a v bocích armády, zjišťovati síly a složení nepřítelovy a chrániti armádu od trapných překvapení. — Danilov.“¹⁶⁾

Dne 14. září zastavují Němci pronásledování. Úloha, daná Hindenburgovi, byla již vyplněna, ježto 1. ruská armáda úplně vyklidila Východní Prusko. Kromě toho situace rakouské armády, která po prohrané bitvě v Haliči ustupovala ke Krakovu, byla tak vážná, že bylo nutno ihned odvetnou ofenzivou na Visle zakročiti proti pravému křídlu Rusů, pronásledujících rakouské armády za San a tím zároveň zachrániti Slezsko, Rusy již vážně ohrožované.

¹⁴⁾ Generál François: „Marnenschlacht und Tannenberg“. Betrachtungen zur deutschen Kriegsführung der ersten sechs Kriegswochen.

¹⁵⁾ Vrchní ruské velení.

¹⁶⁾ Cichovič: „Strategičeskij očerk vojny 1914—1918. „Izdanije V. V. R. S. Moskva 1922.

Proto přenechal generál Hindenburg dne 14. září další pronásledování Rusů na Němen jezdecktu a dne 15. září začal převážeti čtyři sbory své armády (gard. zál., XI., XVII. a XX.) přes Toruň k Čenstochové. (Další viz: „Velká bitva u Lodže“ ve V. R. čís. 1–3., ročník 1926.)

Dne 15. září byla již 1. ruská armáda svým jádrem na Němenu, avšak přesto, že dosti šťastně vyvázla z pohromy, kterou ji připravovali Němci, byla tak otřesena morálně i materiálně, že byla téměř neschopna dalších bojů.

Podle oficiálních ruských pramenů¹⁷⁾ byly ztráty 1. ruské armády v bojích na Mazurských jezerech a pak během ústupu tyto: 80.000 mrtvých a raněných, 150 děl, 120 kulometů a 75% veškerých trénu.

Co se týká zajatců, uvádějí se v poválečné literatuře různá čísla. Tak na příklad generál Ludendorff uvádí číslo 45.000, profesor sovětské Válečné školy (bývalý plukovník carského generálního štábu) Vacetis, uvádí 50.000¹⁸⁾ a generál Golovin, bývalý profesor carské Válečné školy, jest spíše pro číslo 30.000 zajatců.¹⁹⁾

Ať je jak je, počet zajatců byl značný. Že se generál Rennenkampff pak udržel na Němenu, stalo se proto, že Němci zastavili své pronásledování.

Tak se skončila druhá významná bitva, kterou svedlo ruské vojsko po svém vítězném vpádu do Východního Pruska.

Shrnujice úsudek o bitvě na Mazurských jezerech, která se skončila dosti šťastným a dostatečně řízeným ústupem 1. ruské armády z Východního Pruska, musíme se především podívat na činnosti vyšších štábů, které vždy mají nejdůležitější úlohu a které prohrávají nebo vyhrávají bitvy, ba i války.

Technické vymoženosti, armády, materiál, jsou jen prostředky, kterými velitelství disponuje, uskutečňujíc své úmysly, a ty se uplatní jen tehdy, dovede-li velitelství těchto prostředků co nejlépe používat.

Probrali jsme činnost obou soupeřících štábů a shledali jsme, že německé velení, tudíž štáb Hindenburgův, nepracoval vždy tak bezvadně, jako se o tom hlásalo za světové války a psalo se v obsáhlé německé a i cizí válečné literatuře po válce.

Tato poválečná literatura se podle způsobu Plutarchova snažila stvořit množství německých hrdinů-strategů — ovšem, neomylných. Tato škraboška strategické neomylnosti a dokonalosti německého válečného umění nyní již pomalu mizí a před námi vyvstává pravá tvářnost činnosti německých štábů, tak jak to vidíme v případě projednáváním.

Německá nepřemožitelnost, pod jejíž hypnosou bylo jak vrchní ruské velení s velkoknížetem Nikolajem Nikolajevičem v čele, tak i téměř všechny vyšší ruské štáby, byla jen mythem.

Obávany Hindenburg, pánovitý Ludendorff, nezlomný Mackensen a j. ukazují se nyní postupně ve svém pravém světle, jejich „gloriola“ bledne víc a více a před námi vyvstávají již obyčejní lidé s lidskými vlastnostmi a chybami.

Nikdo není neomylný, proto i chyby, kterých se dopustil generál Ludendorff, nevhodně zasahuje do bitvy na Mazurských jezerech, a generál Hindenburg, jenž svěřil další vedení bitvy svému štábu,

¹⁷⁾ Cichovič.

¹⁸⁾ J. Vacetis: „Strategičeskij očerk. „Izdaniye Vys. Voj. Rev. Sověta. Moskva 1923.

¹⁹⁾ Generál Golovin: Iz istorii Kampanii 1914 na ruskom frontě.

k vedení tak důležité operace zřejmě slabému, jsou chyby lidské, chyby, kterých se dopouštěli i geniální vojevůdcové.

Totéž vidíme i na straně druhé, ruské, jejíž vyšší velitelé, Žilinskij a Rennenkampf, nemusili být právě geniálními, nebo obzvláště nadanými vojevůdci, aby správně pochopili situaci, která se již dnem 7. září stávala pro Rusy kritickou, ježto jižní křídlo 1. armády nebylo včas zajištěno.

Během bitvy samé viděli jsme i tu nemožné a neuskutečnitelné rozkazy se strany velitelství severozápadní fronty, viděli jsme chyby i u 1. armády.

Zajisté nebylo by správné, vinit jen gen. Rennenkampfa z neblahých následků této bitvy, ježto tento generál ani tu, jako ani v bitvě u Tannenberku nebojoval a nerozhodoval sám o své újmě, nýbrž musil zhusta poslouchati i nevykonatelných rozkazů svých představených.

Že 1. armáda přece vyvázla z této kritické situace, jest zásluha především Němců samých, Hindenburga a hlavně Ludendorffa, jakož i gen. Rennekampfa, který nepodlehł ani svému nepříteli, ani svému představenému, gen. Žilinskému.

Bitva na Mazurských jezerech bude poučnou fází minulé světové války, fází, která nám umožňuje, abychom čerpali četné poznatky z velitelského umění, které nade vším vládne a o všem rozhoduje.

Pluk. intend. Josef HOLDA:

Výživa armád za světové války.

(Pokračování.)

3.

IV. Anglie.

O b s a h:

- A. Všeobecná situace.
- B. Polní dávka a příprava stravy.
- C. Royal Army Service Corps.
- D. Opatřování potravin za mobilisace.
- E. Zásobovací základny v Anglii.
- F. Zásobovací základny ve Francii.
- G. Vyživovací služba v divisi.
- H. Vyživovací služba u vojskových těles.
- I. Celkový přehled o vyživovací službě
- K. Výživa jezdecké divise.
- L. Výživa za války pohybné.
- M. Výživa za války posíční.
- N. Výživa indické armády.
- O. Výživa expedičních vojsk v Dardanelách.
- P. Organizace dopravy.
 - 1. Motorová doprava.
 - 2. Železniční doprava.
 - 3. Vozatajská doprava.
- Q. Organizace opatřování živého dobytka a masa v Anglii.